

IN DIE HOOGGEREGSHOF VAN SUID-AFRIKA

(APPÈLAFDELING)

In die saak tussen :

GERT JOHANNES VAN ZYL

APPELLANT

en

DIE STAAT

RESPONDENT

Coram: Trengove, Cilliè et Viljoen ARR.

Verhoor: 10 November 1983

Gelewer: 24 November 1983

U I T S P R A A K

TRENGOVE, AR

Appellant, 'n 28-jarige man, is in

die Oranje Vrystaatse Provinsiale Afdeling

voor/

voor regter Brink en twee assessore van moord
aangekla. Daar is beweer dat hy gedurende die
aand van 28 Desember 1981, te Oranjestraat 16,
Bloemfontein, ene Susanah Lipchik ("die oorledene")
wederregtelik en opsetlik gedood het. Hy het
onskuldig gepleit maar is skuldig bevind aan moord
met versagtende omstandighede en tot 7 jaar ge-
vangenisstraf gevonniss. Hy het met verloop van
hierdie hof in hoër beroep gekom teen beide die
skuldigbevinding en die vonnis.

Ek bepaal my eerstens by die appèl
teen die skuldigbevinding. Appellant en die
oorledene het in Desember 1981 reeds vir 'n

geruime/

geruime tyd in 'n huurhuis by voormelde adres as man en vrou saamgeleef. Appellant was 'n geskeide man en die oorledene was besig om van haar man, David Lipchick, te skei. Soos ek weldra meer volledig sal aantoon, het appellant en die oorledene die betrokke aand 'n paar vriende, o.a. 'n mev Martha van Tonder, onthaal en op drankies getrakteer. Appellant en die oorledene het albei heelwat gedrink en hoewel hulle aanvanklik in 'n heel gemoedelike stemming verkeer het, het hulle, soos die aand gevorder het, op twee geleenthede in ernstige rusies met mekaar betrokke geraak en mekaar te lyf gegaan. Dit het uiteindelik

daarop/

daarop uitgeloop dat appellant die oorledene met
n 7,65 kaliber outomatiese pistool in die voorkop
geskiet het as gevolg waarvan sy feitlik op slag
dood is. Volgens die mediese getuienis was
die oorsaak van haar dood n indringende koëlwond
in die skedel met uitgebreide vernietiging van
die breinweefsel, met bloeding in en om die brein.

Adv. Geldenhuys, wat namens appellant
verskyn het, het die skuldigbevinding wesentlik
op twee gronde aangeval. Hy het eerstens betoog
dat die verhoorhof moes bevind het dat vanweë
die beskonke toestand waarin appellant verkeer
het, hy op die kritieke oomblik werktuiglik opgetree

het/

het en dat die afvuur van die pistool gevolglik
n onwillekeurige handeling was. Hy het hom dus
op sogenaamde "outomatisme" beroep. Daar is
tweedens aangevoer dat die verhoorhof op grond
van appellant se beskonke toestand gepaard met
ernstige provokasie deur die oorledene moes
bevind het dat hy nie op die kritieke oomblik
toerekeningsvatbaar was nie. Met die oog op hier-
die argumente is dit nodig om betreklik uit-
voerig na die aanloop tot die tragedie, en veral
appellant se optrede en gedrag die betrokke aand,
te verwys. Die wesentlike feite is gemene saak
en kan soos volg saamgevat word.

Op/

Op Maandag, 28 Desember 1981, het
appellant en die oorledene na Bloemfontein
teruggekeer nadat hulle die Kersnaweek by die
Kaffersrivierdam deurgebring het. Appellant
was met verlof en hy sou die dag by die
huis deurbring. Teen ongeveer 11h00 het 'n
vriend, ene André Steyn, 'n vonkpropsleutel by
appellant kom leen. Terwyl hy daar was, het hul
elk 'n drankie - dit was whisky - gedrink. Toe
André later die oggend die sleutel terugbring,
het hulle weer twee whiskies gedrink. Teen
middagete het appellant ook 'n whisky of twee
geniet. Die oorledene was dié oggend met

haar/

haar huiswerk besig. In die namiddag het André

weer daar opgedaag, vergesel van sy broer,

Stoffel. Hulle het net kom kuier. Gedurende

die verloop van die middag het appellant en die

twee Steyns gesels en gedrink. Die whisky het

opgeraak en hulle het nog 'n bottel gaan koop.

Toe dit klaar is, het Stoffel nog 'n bottel gaan

koop. Toe hy terugkom, het sy vriendin hom

vergesel. Die oorledene het ook by hulle aange-

sluit. Hulle het in die sonkamer (of stoep-

kamer) gesit. Dit is 'n betreklike klein ver-

trekkie wat op die straat uitkyk. Daar was

egter heelwat meubels in hierdie vertrek, o.a.

'n divan,/

'n divan, 'n rusbank, drie gemaksstoele, twee tafeltjies en, in die een hoek, 'n ingeboude kroegie. Hoe dit ook sy, teen skemeraand was appellant, die oorledene, en hul gaste, blykbaar almal in 'n gesellige luim. Stoffel het ghitaar gespeel, en hulle het gesing, gesels en gedrink.

Teen ongeveer 18h30-19h00 het mev

Van Tonder daar opgedaag. Sy was 'n vriendin van die oorledene en appellant en het hul eintlik kom bedank vir hul Kersgeskenke aan haar en haar gesin. Dit was 'n baie warm someraand. Toe sy daar aankom, was Andrè, Stoffel en sy vriendin nog daar. Mev van Tonder het hul destyds nie

geken nie. Appellant het met sy kaal bolyf
agter die kroegtoonbank gesit, en die oorledene
op die divan. Hulle het elkeen met 'n drankie
in die hand gesit. Appellant het mev Van Tonder
ook 'n drankie aangebied. Sy het opgemerk dat die
oorledene meer luidrugtig as gewoonlik was. Sy
het ook die indruk gekry dat een van die vreemde
mans, blykbaar Andrè, met appellant in 'n argument
oor hemde betrokke was en dat hy (die vreemde
persoon) met 'n ietwat "vertraagde uitspraak" gepraat
het. Die ander twee persone en ook die appellant
het heeltemal normaal voorgekom. Na 'n tyd het
Stoffel en sy vriendin vertrek, en later is

Andrè/

Andrè ook weg. Dit was toe net appellant,
die oorledene en mev Van Tonder. Teen hierdie
tyd het appellant en die oorledene reeds 'n
hele paar drankies ingehad. Mev Van Tonder het
gedurende die res van die aand ook gemerk hoedat
hulle elke dan en wan vir hulself nog 'n drankie
inskink.

Nadat hulle vir 'n tydjie oor
koeitjies en kalfies gesels het, sê appellant
ietwat onverwags: "Ag, ek is lus vir dans,
kom ons gaan dans vanaand." Hierop sê die
oorledene: "Wat op 'n Maandagaand? Nee, kom
ons gaan dans liewer in die bed." Toe appellant

met/

met een of ander handgebaar aandui dat hy nie
lus is om al te gaan slaap nie, het die oorledene
haar ewe skielik bloedig vererg en appellant
die woorde "jou moer" toegesnou. Appellant het
hom op sy beurt vererg en aan oorledene.gesê:
"Jy vloek nie my ma nie, sy is 'n wonderlike mens,
ek is lief vir haar." Sy het haar glad nie aan
hierdie teregwysing gesteur nie en die vloekwoorde
herhaal, soos sy telkens gedurende die verdere
verloop van die aand sou doen. Appellant, wat
klaarblyklik erg gekrenk gevoel het, klap toe die
oorledene in die gesig met sy oop hand. Daarmee
was die vet in die vuur. Hulle het handgemeen

geraak/

geraak en, volgens mev Van Tonder, soos twee
rofstoeiers aan die baklei gegaan. Hulle het
mekaar aan die nek gegryp, mekaar se hare ge-
trek, mekaar gekrap, en oor en weer op mekaar
geskel. Die oorledene het appellant selfs gebyt.
Mev van Tonder kon haar oë nie glo nie. Sy het
gesê dit het gelyk asof hulle albei skielik van
die duiwel besete was. Sy het hulle ernstig
gemaan om die bakleiery te staak en daarin geslaag
om hulle weer te kalmeer. Sy merk toe dat die
oorledene se rok geskeur is, dat haar lip aan
die bloei is, en dat daar 'n skraapmerk aan
appellant se kop is wat ook aan die bloei is.

Nadat/

Nadat hulle tot bedaring gekom het, sê die oorledene aan appellant dat hy uit haar lewe moet padgee en dat sy na haar man, David, wil teruggaan. Appellant sê toe dat as sy hom wil wegjaag, moet sy die R80, wat hy die vorige dag aan haar gegee het, teruggee. Die oorledene het opgespring, die vertrek verlaat en teruggekom met R20 wat sy op die vloer voor appellant neergegooi het met die woorde dat dit al is wat sy nog oor het. Dit het appellant weer opnuut briesend kwaad gemaak. Hy het die geld geneem, die vertrek verlaat en enkele oomblikke daarna met sy motorfiets, wat op die sypaadjie geparkeer

was/

was, weggery.

Appellant het na 'n tydjie weer met die motorfiets teruggekom. Mev van Tonder het gemerk dat hy intussen 'n hemp aangetrek het. Hy het die oorledene vir sy slaapsak gevra. Sy het kortaf gesê dat sy nie weet waar dit is nie en toe appellant daarop aandring dat sy moet weet aangesien sy die slaapsak weggepak het, het die rusie weer opnuut ontvlam. Die oorledene het op appellant begin vloek, hulle het weer handgemeen geraak en mekaar selfs geskop. Mev van Tonder het hulle weer tot bedaring gebring. Toe die bakleiery ophou was die oorledene

egter/

egter nog in 'n half histeriese toestand. Sy
het appellant weer weggejaag en hy sê toe dat as
dít haar houding is, wil hy sy ring terug hê. Sy
het die ring aan hom gegee en hy is toe weer met
sy motorfiets daar weg.

Appellant het na 'n ruk weer teruggekom.

Die oorledene het opgestaan en vir haarself 'n
drankie ingegooi. Appellant het na haar gegaan,
sy arm om haar lyf gesit en gesê dat hy haar
nog vreeslik lief het en spyt is oor wat gebeur
het. Die oorledene se houding was ongenaakbaar.
Sy het appellant weggestamp en weer gesê hy
moet padgee uit haar lewe, sy gaan terug na

haar/

haar man. Appellant het haar net aangestaar

en niks gesê nie. Sy gaan toe uit die vertrek

uit. Terwyl sy uit is, het appellant met mev

Van Tonder gesels. Hy het heeltemal bedaard en

normaal voorgekom. Hy het o.a. herhaal dat hy

jammer is oor wat gebeur het en dat hy die oorledene

baie liefhet. Die oorledene het na 'n rukkie

teruggekom. Sy het intussen 'n skoon rok aangetrek

en, soos mev Van Tonder dit gestel het, haarself

mooigemaak. Alles was oënskynlik weer stil en rustig.

Appellant verlaat toe die vertrek vir 'n oomblikkie. Toe

hy terugkom, spring die oorledene skielik van die rusbank

op/

op en sê aan appellant: "Gee my die rewolwer

(of pistool)". Hy sit sy hand op sy agter-

sak en sê heeltemal kalm en bedaard: "Ek gaan

dit nie vir jou gee nie want as ek dit vir jou

gee gaan jy my skiet". Mev van Tonder merk toe

dat appellant 'n vuurwapen in sy besit het. Klaar-

blyklik ongerus hieroor sê sy aan appellant:

"Gert, dit is nie jou eiendom nie. Dis hare.

Om 'n rusie te voorkom, maak die ding onskadelik

en gee vir haar die pistool terug." Appellant

haal toe die pistool uit sy sak, hy maak die magasyn

leeg, gooi die patrone op die vloer en sê: "Sien

jy, dit is onskadelik." Op daardie stadium besluit

mev/

mev Van Tonder om liewer te gaan. Die oorledene,
wat met 'n drankie in die hand op die divan gesit
het, sê toe in 'n koggelende en uittartende stem:
"Martie sit, moenie ry nie. Hy is te lafhartig,
hy sal jou nie skiet nie". Mev Van Tonder het
nietemin besluit om te gaan en toe sy die vertrek
verlaat, was appellant besig om die patrone weer
op te tel. Net toe sy buite kom en nog op pad na
haar bakkie is, hoor sy skielik die oorledene skree:
"Skiet my". En feitlik onmiddellik daarna hoor sy
'n skoot knal. Sy hardloop dadelik terug tot by
die deur van die sonkamer vanwaar sy sien dat die
oorledene se kop vooroor "knak" en die bloed daar

uitspuit/

uitspuit. Sy het nie appellant gewaar nie.

Sy hardloop toe na 'n woonstelgebou aan die

oorkant van die straat om by 'n telefoon te

kom om 'n ambulans te ontbied. Sy kon egter

nie geholpe raak nie. Sy is terug na haar bakkie

en terwyl sy besig is om die deur oop te sluit,

hoor sy appellant roep: "Martie, asseblief kom

help my". Hy het op die voorstoepie gestaan,

met die pistool in sy hand. Hy het desperaat

gelyk asof hy nie weet wat hom oorgekom het nie.

Mev van Tonder skree toe terug dat sy wil gaan

bel om 'n ambulans te ontbied. Terwyl sy wegry

hoor sy weer die uitroep: "Martie, asseblief

kom/

kom help my". Mev van Tonder se relaas is
aangevul deur die getuienis van die 15-jarige
Wynand Kruger wat saam met sy moeder in 'n woonstel
regoor die woning van appellant en die oorledene
gewoon het. Volgens die verhoorregter het hy met
sekerheid getuig en 'n goeie indruk op die hof gemaak
maar vanweë sy jeugdige ouderdom is sy getuienis met
omsigtigheid oorweeg. Sy getuienis is kortom soos
volg. Hy het dié Mandagaand teen ongeveer 18h00
by die woonstel aangekom en kort daarna 'n rumoer
van oorkant die straat gehoor. Soos hy dit gestel
het "ek glo nie nugter mense sal so te kere gaan nie".
Later dié aand het hy weer 'n geraas gehoor - daar

is/

is eers geskree en toe geskiet. ...Gevra of hy
kon sê wie geskiet het was sy antwoord: "Wel,
ek kan nie sê wie dit was nie, maar eers het 'n
mens se stem geskree 'ek gaan jou skiet, ek gaan
jou skiet' en toe skree 'n vrouestem hy kan maar
skiet en toe skiet hy". Met sy kruisondervraging
het hy gesê dat die eerste stem 'n mansstem was,
dat die persoon net een keer geskree het "ek gaan
jou skiet" en dat die vrouestem toe geskree het
"skiet maar, skiet maar". Nadat hy die skoot
gehoor het, is hy uit op die balkon. Appellant
het voor die huis gestaan en geskree "help my,
help my". Daarna draf hy na sy motorfiets.

Hy/

Hy kom vir 'n oomblik half tot stilstand en gooi
die vuurwapen op die dak van 'n aangrensende gebou.
Toe klim hy op die fiets, sukkel twee of driekeer
om dit aan die gang te kry, en trek dan só vinnig
weg dat hy 'n skerp draai moet maak om nie met 'n
heining aan die oorkant van die straat te bots nie.
In sy kommentaar op Wynand se getuienis sê die
verhoorregter: "Die hof is vanweë die feit
dat sy getuienis van mev Van Tonder verskil, en
dat sy hoofgetuienis en getuienis omtrent die
hoeveelheid keer wat (hy) die man gepraat het,
verskil, nie tevrede dat sy getuienis dat hy 'n man
hoor sê het "ek gaan jou skiet" buite redelike
twyfel waar is nie. Die res van sy getuienis word

aanvaar". Ek dink dat die verhoorhof met hierdie benadering miskien oorversigtig was. Daar is geen wesentlike teenstrydigheid in Wynand se getuienis nie. Dit is duidelik dat hy net voor die knal van die skoot twee stemme, 'n mansstem en 'n vrouestem, hoor skree het en dit is goed moontlik dat mev Van Tonder in haar ontsteltenis nie appellant se stem gehoor het nie of dat dit haar ontgaan het.

Die polisie was kort na die voorval op die toneel. Die ondersoekbeampte, speurder adjudant-offisier Swanepoel, en 'n polisiefotograaf, het ongeveer 21h45 daar aangekom. Hulle het getuig oor wat hulle op die toneel, en veral in die son-

kamer/

kamer aangetref het maar ek ag dit nie nodig

om in al die besonderhede in te gaan nie.

Hulle het die oorledene se liggaam in die son-

kamer voor die divan gekry. Dit was in 'n

sittende posisie met die bolyf en kop wat

half-agteroor op die divan gerus het. Die

oorledene se gesig was bebloed, daar was groot

vars bloedkolle op die divan, en dit het ook

gelyk asof bloed uitgespuit het in die rigting

van die deur. Daar was 'n drinkglas onder die

oorledene se liggaam. Die polisie het ook 'n

afgevuurde patroondoppie op die vloer van die

sonkamer gekry. Verder was daar ook drie leë

whiskybottels/

whiskybottels, 'n aantal leë koeldrankbottels,

leë drinkglase en twee manshemde - een was

geskeur - wat op die vloer gelê het. Adjudant-

Offisier Swanepoel het die vuurwapen op die dak

van die aangrensende gebou gekry. Hy het ver-

duidelik hoe die pistool werk en gesê dat dit 'n

redelike mate van vaardigheid verg om die patrone

in die magasyn te plaas. Prof Olivier, hoof-

staatspatoloog van die Oranje Vrystaat en Kaapland -

noord van die Oranjerivier, het die oorledene se

liggaam op 29 Desember ondersoek en op 30 Desember

1981 'n regsgeneeskundige lykskouing op die liggaam

uitgevoer. Hy het 'n ronde ingangskoeëlwond feitlik

op/

op die middel van die voorkop gevind en volgens die kruitstippels in die vel, was hy van oordeel dat die skoot ongeveer 30 sentimeter vanaf die oorledene se voorkop afgevuur was. Dit het o.a. ook uit die ondersoek geblyk dat daar 'n besering aan die oorledene se onderlip was, ook 'n oppervlakkige kneus- en skaafwond aan die regter sykant van haar neus en wang, onderkant die oog, en 'n ronde kneusing op die sykant van haar linker bo-arm. 'n Ontleding van 'n bloedmonster van die oorledene het getoon dat die konsentrasie alkohol in haar bloed 0,13 gram per 100 ml. was.

Appellant het getuig dat hy na die

voorval/

voorval na Naval Hill gery het waar hy die nag
deurgebring het. Hy het hom die volgende oggend,
29 Desember, vrywillig aan die polisie oorgegee
en kort daarna die volgende verklaring voor 'n
landdros afgelê:

"Ek en 'n paar vriende van my, twee
vriende, het gesit en drink vanaf elf
voormiddag gisteroggend. Dit het
aangegaan tot omtrent sewe-uur -
sewe dertig gisteraand. Ek kan
die tyd nie mooi onthou nie. Toe
is hulle weg. Toe het ek nog daar
gesit en drink, ek en die meisie
wat ek geskiet het. En toe het
daar 'n ander vrou gekom. Ek en
die meisie het woordewisseling ge-
kry. Ek weet nie waarom nie.
Sy het my ring vir my teruggegee
en gesê sy is klaar met my.
Daarna kan ek nie so goed onthou
nie/

nie tot die oomblik wat ek haar geskiet het. Nadat ek haar geskiet het, het ek besef wat ek gedoen het. Die ander vrou wat daar was het blykbaar die polisie en ambulans gebel en ek het gery. Ek het op die berg gaan slaap en ek is vanmôre uit na my ouers toe, waar hulle aan my gesê het dat die polisie my soek. En daarna het ek myself kom oorgee. Dit is al." (My onderstreping)

Appellant het by die verhoor in sy getuienis oor wat hy van die gebeurde die aand van die voorval kon onthou in 'n belangrike opsig van sy verklaring voor die landdros afgewyk. By die verhoor het hy te kenne gegee dat hoewel hy kon onthou dat hy en die oorledene in 'n argument betrokke geraak het, kon hy glad nie onthou nie waaroor hulle gestry

het/

het of wat verder gebeur het totdat die knal van
die pistoolskoot hom weer tot sy sinne gebring
het. Met sy kruisondervraging is daar in dié
verband aan hom gevra: "Kan u onthou dat sy daar-
die aand die ring van haar vinger verwyder het en
dit vir u gegee het en gesê het dis nou verby?"
Hierop het hy twee keer onomwonde geantwoord: "Ek
kan dit nie onthou nie". En toe hy gevra is
waarom hy dit blykbaar kon onthou toe hy sy ver-
klaring voor die landdros afgelê het, kon hy nie
n bevredigende of aanvaarbare verduideliking gee
nie, soos uit die volgende passasie blyk:

"Kan/

"Kan u verduidelik waarom u dit kon onthou het toe u voor die landdros was, toe u u verklaring aan die landdros afgelê het? ---

Ek het 'n afleiding daarvan gemaak, omrede ek die ring in my besit het. Sê u vandag dat u het ... wanneer het u bewus geword dat die ring in u besit was? --- Dit was die oggend.

Die oggend? --- Ja, die oggend van die agt-en ...nege-en-twintigste.

Waar was u in daardie stadium? ---

Dit was toe ek by my ouerhuis was.

Waar tref u toe die ring aan? ---

Die ring was aan my vinger.

Het die ring op u vinger ook gepas? ---

Aan my pinkie, ja.

Later die dag toe gaan u na die landdros toe en u sê vir die landdros

'sy het my ring vir my teruggegee' ---

Dit is korrek.

Kon u onthou dat sy die ring vir u teruggegee het? --- Soos ek gesê het, ek het 'n afleiding gemaak daarvan omrede die ring in my besit was.

Waarom/

Waarom het u nou juis die afleiding
gemaak dat sy die ring aan u terug-
gegee het? --- Hoe sou ek dit
anders bekom het?

Die ring kon van haar vinger afgeval
het. --- Ek kan nie onthou dat ek
dit opgetel het nie.

Ja, maar waarom het u nou daardie
afleiding gemaak dat sy dit nou juis
aan jou teruggegee het? --- Dit
is soos ek sê, waar, hoe sou ek dit
anders gekry het, want sy het dit altyd
gedra.

Toe het u verdere woorde bygevoeg en
gesê - dit is wat u vir die landdros
gesê het dit is wat u vriendin sou
gesê het 'sy is klaar met my'. ---
Dit is reg.

Waar kom dit vandaan? --- Ek kan
nie antwoord nie."

Teen hierdie agtergrond kom ek terug

by die betoog dat die verhoorhof in die lig van

al/

al die omstandighede, soos hierbo uiteengesit,
moes bevind het dat appellant dermate deur drank
beneweld was dat hy nie tot 'n willekeurige hande-
ling in staat was nie en op die kritieke tydstop
bloot meganies en soos 'n outomaat opgetree het.
As dit inderdaad die geval was, dan sou hy van
alle blaam onthef wees (kyk Staat v. Chretien
1981(1) S A 1097(A)). Die vraag of die bewyslas
by 'n verweer van outomatisme in 'n geval soos die
onderhawige - waarna soms verwys word as "gesonde
outomatisme" ("sane automatism") in teëstelling
met "sieklike outomatisme" ("insane automatism") -
op die Staat of op die beskuldigde rus (kyk

Snyman/

Snyman, Strafreg, bls. 43-44 en Burchell en Hunt,

s A Criminal Law and Procedure, vol 1, 2de uitgawe,

bl. 287-290), het nie pertinent ter sprake gekom nie

en vanweë die gevolgtrekking waartoe ons op die feite

gekom het, is dit nie nodig om daarop in te gaan nie.

Adv. Geldenhuys het hom op veral drie

faktore beroep. Die eerste is dat appellant die

betrokke aand 'n aansienlike hoeveelheid drank

ingehad het. Dit was inderdaad die geval. Ons

weet dat die konsentrasie alkohol in die oorledene

se bloed, 0,13 gram per 100 ml. was en in appellant

se geval was dit, volgens die getuienis, waar-

skynlik heelwat hoër. Adv. Geldenhuys het verder,

met/

met verwysing na mev Van Tonder se getuienis,
betoog dat appellant so erg onder die invloed
van drank was dat hy waarskynlik met die afvuur
van die pistool in 'n toestand van outomatisme
opgetree het. Hy het daarop gewys dat hoewel
mev Van Tonder appellant geken het as 'n saggearde,
ingetoë persoon hy, en ook die oorledene, dié
aand opgetree het op 'n manier wat by haar die
indruk gewek het dat hulle nie "by hulle volle
positiewe is nie" en dat hulle nie "reageer
soos regdenkende mense nie ... asof hulle nie
weet wat hulle doen, wat aangaan nie." Maar
daar moet "gewaak word daarteen om irrasionele

gedrag/

gedrag met onwillekeurige liggaamsbewegings

te vereenselwig" (kyk De Wet en Swanepoel,

Strafreg, 3de uitgawe, bl. 51). Dit blyk

duidelik uit mev Van Tonder se getuienis

dat dít die indruk is wat sy gekry het terwyl

appellant en die oorledene aan die baklei was,

maar dit was seer sekerlik nie deurentyd haar

indruk van appellant se geestesvermoëns of

gemoedstoestand nie. Sy het getuig dat appellant

deurgaans hoflik teenoor haar opgetree het. Toe

hy enkele minute voor die skietvoorval met haar

gesels het, het hy normaal voorgekom en haar

selfs om verskoning gevra vir sy optrede

vroeër/

vroeër die aand. Hy het klaarblyklik besef dat hy hom sleg gedra het. Ons weet ook dat hy heeltemal rasioneel gereageer het toe mev Van Tonder hom aansê om die pistool onskadelik te stel. Soos reeds vermeld, het hy die magasyn uitgehaal en leeggemaak, en toe bevestig dat dit nou onskadelik is. Afgesien van sy gedrag teenoor mev Van Tonder, het appellant op 'n paar geleenthede, ondanks ernstige provokasie, ook heeltemal rasioneel teenoor die oorledene gereageer. Toe sy vir hom sê dat hy moet padgee uit haar lewe, het hy haar gevra vir sy ring en ook vir die R80 wat hy haar die vorige dag gegee het.

Toe/

Toe hy daarna vir die eerste keer met die motorfiets

terugkom, het hy sy slaapsak kom haal en hy het die

oorledene gevra waar dit is omdat sy dit weggepak het.

En toe hy later weer met die motorfiets terugkom,

het hy toenadering by die oorledene gesoek en

sy spyt te kenne gegee oor wat vroeër in die aand

gebeur het. Ons weet, ten slotte, ook dat appellant

net voor die skietery die magasyn weer gelaai het

en dat dit, soos ook die bestuur van die motorfiets,

in redelike mate van vaardigheid verg. In hierdie

omstandighede het die verhoorhof, na my mening,

heeltemal tereg tot die slotsom gekom dat daar geen

sprake is dat appellant in 'n toestand van

automatisme/

outomatisme opgetree het nie.

Adv. Geldenhuys het hom ook beroep die
deskundige menings van mnr Van Niekerk, 'n kliniese
sielkundige, en Prof Olivier oor die verband tussen
die inname van alkohol en geheueverlies in die
algemeen gesproke asook die uitwerking wat die
drank op appellant kon gehad het. Alhoewel
albei deskundiges getuig het dat dit bekend is dat
gevalle van outomatisme mag voorkom waar die
omstanders niks eienaardigs aan die optrede van
die betrokke persoon opmerk nie, lê hulle getuienis
egter nie die grondslag vir 'n bevinding dat daar
'n redelike moontlikheid is dat ons hier met so 'n

geval/

geval te doen het nie. Mnr van Niekerk was van mening dat appellant "outomaties" en "onbewustelik" opgetree het. Hy het egter toegegee dat hy nie geluister het na die getuienis van mev Van Tonder, Wynand Kruger of appellant nie en dat sy mening uitsluitlik gebaseer is op onderhoude wat hy met appellant gevoer het en toetse wat hy afgelê het. Die inligting wat appellant aan hom oor die gebeurde die betrokke aand verstrek het, kom ooreen met wat hy in sy verklaring aan die landdros gesê het. Dit is dus duidelik dat mnr Van Niekerk se mening op 'n baie onvolledige prentjie van die gewraakte voorval gegrond is en dus nie vir die

verhoorhof/

verhoorhof van veel hulp of waarde was nie.

Prof Olivier het hom nie spesifiek uitgelaat

oor wat appellant se geestesvermoë of gemoeds-

toestand die Maandagaand waarskynlik sou gewees

het nie.

Ek kom vervolgens by die betoog dat

die Staat nie bo redelike twyfel bewys het dat

appellant toerekeningsvatbaar was nie. Ek

stem nie hiermee saam nie. In die lig van

al die feite en omstandighede, waarna ek hierbo

verwys het, het die verhoofhof m.i. tereg tot

die slotsom gekom dat ons nie hier met 'n geval

van ontoerekeningsvatbaarheid te doen het nie,

maar/

maar met een van verminderde toerekeningsvat-
baarheid. Die drank wat appellant ingehad het
en die provokasie wat hy moes verduur, het
onteenseglik 'n uitwerking op sy toerekeningsvatbaar-
heid gehad, maar hy het desnietemin oor die
geestesvermoëns beskik om tussen reg en onreg
te onderskei en om ooreenkomstig daardie insig te
handel. In dié verband volstaan ek met 'n
verwysing na wat ek reeds hierbo gesê het oor
die getuienis aangaande appellant se gedrag
onmiddellik voor en na die skietvoorval. Ek
hoef dit nie hier te herhaal nie. In die om-
standighede het die verhoorhof appellant tereg

skuldig/

